

מרגליות מפרשת השבוע

ויקהל תשפ"ד - עשי המלאכה - שקלים

להארות והערות zeevizen@gmail.com

- ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה. לכאורה היה לו לומר - עשי המלאכה?
- האם עושי מלאכת המשכן היו שליחים של הקב"ה, או שליחים של עם ישראל, ומה הנפקא מינה בזה?
- מה הנפקא מינה בשאלה הנ"ל?
- מה פירוש דברי המדרש - שאמר הקב"ה למשה שאפילו אחד מישראל יכול לעשות את המשכן?
- איך אפשר לומר שבגדי הכהונה קיימים לעולם?
- איך יכול אדם לקיים מצות פריקה וכדומה, גם כשאינו מוצא את חמור שונאו רובץ תחת משאו?
- מה פירוש דברי המדרש - שחזרה אני במשכן, ונאנה אני במשכן?

ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה את המשכן עשר יריעת שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני כרבים מעשה חשב עשה אתם (לו, ח).

הדא הוא דכתיב (שיר השירים א, ה) שחזרה אני ונאנה וכו', שחזרה אני במשכן שנאמר (יחזקאל כג, לח) טמאו את מקדשי, ונאנה אני במשכן (שמות רבה מט, ב).

לעשותו [בתמיהה]. אמר לו הקדוש ברוך הוא, אפילו אחד מישראל יכול לעשותו שנאמר (כה, ב) מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. אם כן מבואר שכל אחד מישראל יכול לעשות המשכן.

וביאור הענין הוא בדרך פשוט, שעיקר משכן ה' הוא האדם כמו שכתוב (ירמיהו ז, ד) היכל ה' הקמה, ועל דרך שפירש האלשיך שהאדם הוא עיקר משכן ה' כמו שכתוב (כה, ח) ויעשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ואם כן יכול כל אחד מישראל לעשות את עצמו להיות משכן ה' הוא בעצמו, ואם כן זה יכול כל אחד מישראל לעשותו.

ועוד יומתק יותר על פי מה שכתב העקידת יצחק [רבי יצחק עראמה. ק"פ-רנ"ד] בפרשת תצוה (שער נא) בביאור הענין מה שנאמר בבגדי כהונה (כח, מג) חקת עולם לו ולזרעו אחריו, שאיך אפשר לומר שהבגדים קיימין לעולם.

אך דבר המרמז על דבר אחר, אף שבטל הסימן, גוף הדבר נשאר קיים. וכמו במצות פריקה וטעינה, אף שאינו מוצא חמור שונאו רובץ תחת משאו, מכל מקום כיון שעיקר הקפידא בזה הוא לעזוב השנאה, כל שעושה הטעם והתכלית שעוזב את השנאה, יכול לקיימו בענין אחר.

וכן הוא בבגדי הכהונה והמשכן, כיון שהם מרמזים על דברים אחרים, לכך אף שהם עצמם בטלו, טעמם לא בטל, ויכול לקיימם בטעמם, ונחשבו כאילו קיימים הם לעולם, יעויין שם, כן תוכן דבריו. ולכן זהו כוונת המדרש שיכול כל אחד מישראל לעשותו, כיון שעיקרו מרמז על דברים אחרים.

ואם כן מעתה מובן היטב ששייך בזה דין שליחות, שלא שייך לומר כל מידי דאיהו לא מצי עביד לא מצי משוי שליח, ולפי זה כיון שבאמת מי שאינו חכם לב לא היה יכול לעשות המשכן כלל, רק מי שנתן ה' חכמה בלבו, אם כן אין שייך לומר שהם שלוחי דידן, שהרי האחרים לא יכולים לעשות כיון שלא נתן ה' בהם חכמה, אם כן כיון שהם לא היו יכולים לעשותו איך שייך לומר שהם שלוחי דידן.

והוא תמוה מה רוצה בזה. ונראה, שהנה היה קשה לו מה שאמר ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה, מהו לשון בעשי המלאכה, היה לו לומר ויעשו כל חכם לב עשי המלאכה. וכבר כתבנו דקדוק זה מכבר, וכעת נראה כך. שהנה גבי כהנים מיבעיא בש"ס (נדרים לה:): אם הני כהנים שלוחי דרחמנא נינהו או שלוחי דידן נינהו, אם כן כמו כן יש להסתפק בהני עושי המלאכה שעשו המשכן, אם המה שלוחי דידן או שלוחי דרחמנא. והנפקא מינה, שאם הם שלוחי דידן, אז נקראים כל ישראל העושים, כיון ששלוחו של אדם כמותו וכל מה שהשליח עושה נחשב כאילו המשלח עשה, אם כן מה שהבעלי מלאכות עשו נחשב כאילו עשו כל ישראל, ולכך נקראים כל ישראל עשי המלאכה, אבל אם הם שלוחי דרחמנא, אז לא נקרא עשיית המלאכה רק על העושים ממש ולא על שם הכלל, כיון שאינם שלוחים שלהם.

ולכך אמרה התורה שבאמת הם שלוחי דידן, ולכך אמר ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה - שכל ישראל נקראים עשי המלאכה שעל שמם נקראת המלאכה, והחכם שבהם הוא עשה המלאכה בפועל ממש.

בזה מתיישב, שהנה קיימא לך (קידושין כג:): כל מידי דאיהו לא מצי עביד לא מצי משוי שליח, ולפי זה כיון שבאמת מי שאינו חכם לב לא היה יכול לעשות המשכן כלל, רק מי שנתן ה' חכמה בלבו, אם כן אין שייך לומר שהם שלוחי דידן, שהרי האחרים לא יכולים לעשות כיון שלא נתן ה' בהם חכמה, אם כן כיון שהם לא היו יכולים לעשותו איך שייך לומר שהם שלוחי דידן.

אך הענין הוא, על פי מה שמבואר במדרש פרשת תרומה (שמות רבה לג, ח) וזה לשונו, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה על עסקי המשכן, אמר לפניו, רבונו של עולם יכולין הם ישראל

מישראל יכול לעשותו, הוי בכלל מצי עביד ומצי משוי שליח, לכך **עשי המלאכה** הם שלוחי דידן.

ובזה נבין הביאור, שהנה כשישראל חטאו גרמו להיות נחרב הבית והיתה להם בושה שנחרב הבית, אך זה דוקא אם עיקר התכלית הוא המשכן, וכשנחרב בטל כל הענין, יש לנו בושה מזה. אך אם המשכן רק רמז על דבר אחר, ואף כשבטל הסיבה עיקרו נשאר קיים, אם כן אף כשנחרב הבית הוי כאילו הוא קיים אף עתה, אם כן אין לנו בושה, שעיקרו קיים אף עתה, ויכול כל אחד לעשותו.

והוכחה לזה שכל אחד יכול לעשותו, היא ממה שנאמר **ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה** מוכח שהם שלוחי דידן, ומוכח שאנחנו

יכולים לעשות כמותם, ומוכח שכל אחד יכול לעשותו, אם כן הוא קיים תמיד.

וזהו שאמר **שחורה אני במשכן שנאמר** (יחזקאל כג, לח) **טמאו את מקדשי** וגרמו חורבן הבית והיא לנו בושה, אבל **ונאנה אני במשכן** דכתיב **ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה את המשכן**, וכיון שכתוב **בעשי המלאכה** מוכח שהם שלוחי דידן.

וקשה הרי כל מידי דאיהו לא מצי עביד לא מצי משוי שליח, בעל כרחך כמו שאמרו במדרש שכל אחד יכול לעשותו, אם כן מזה מוכח שהמשכן קיים תמיד, **לכך אף שנחרב עדיין הוא קיים, כיון שכל אחד יכול לעשותו.**

* * *

• **איך מובן סדר הפסוקים - שבתחילה אמר ויעשו בצלאל ואהליאב, ואחר כך אמר - ויקרא משה אל בצלאל ואל אהליאב וגו'?**

ויש לדייק שהוא שלא כסדר, שהזכיר תחלה מה שכבר עשו, ואחר כך זכר מה שאמר להם. אך לפי מה שכתבתי שהמשכן הוא רק רמז על עניינים גדולים, לכך אמר שגוף המכוין מה שעבורו צוה הקב"ה לעשות כל המלאכה להיות סימן וזכרון עליו, הנה המכוין בזה כבר עשו וקיימו כן טרם נקראו, ואחר כך קראם משה וצוה להם לעשות הרמז על הדבר ההוא, ויעשו את המשכן בפועל ממש.

ובזה יובן מה שנאמר עוד (לו, א) **ויעשו בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב אשר נתן ה' חקמה ותבונה בהמה לדעת לעשות את פל מלאכת עבדת הקדש לכל אשר צוה ה'.**

ואחר כך (פסוק ב) אמר **ויקרא משה אל בצלאל ואל אהליאב ואל כל איש חכם לב אשר נתן ה' חקמה בלבם כל אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה לעשות אתה.**

* * *

• **מתי נתברר אם עושי המלאכה הם שליחים של הקב"ה או שליחים של ישראל?**

של הכלל והמלאכה נקראת על שם הכלל, לכך שייכים הם שילכו עם המשכן ובעלי מלאכות, אבל אם הבעלי מלאכות הם שלוחי דרחמנא ואם כן אין לישראל חלק בגוף המלאכה, אם כן לא היה שייך שילכו ישראל עם בעלי המלאכה, כיון שהם אין להם חלק במלאכה. וכיון שנתן הקב"ה בלב כל ישראל שילכו עם המשכן, מוכח שמן ה' היתה להראות שהם שלוחי דידן, ונקראת המלאכה על שם כולן.

וזהו שאמר הכתוב, שבשעת גוף המלאכה לא היה נודע אם בעלי המלאכות הם שלוחי דידן או שלוחי דרחמנא, לכך לא קרא שם המעשה רק על שם גוף הבעלי מלאכות, שבהם אין להסתפק שהם עשאוהו, אבל אמר (לט, לב) **ונתקל פל עבדת משכן אהל מועד** אז נתגלה הדבר **ויעשו בני ישראל את כל העבודה**, וראיה לזה שהרי **ויביאו את המשכן אל משה**, וכיון שכולם הלכו בהבאתו, מוכח שעל שמם נקרא שהם עשאוהו.

(חכמת התורה עמ' ער,

תפארת שלמה על שיר השירים ג, יא עמ' רכח)

והנה העולה מזה, שהעושי מלאכה הם שלוחי דידן, לכך נחשב המעשה על שם כלל ישראל. והנה הוכחה על כך היא מתוכו, שהנה מדרך העולם אם יהיה אחד בעל מלאכה כגון חייט וכדומה, אם יקבל מלאכה אחת מבעל הבית ויתן אותה לנערי ומשרתיו לעשותה, אז כשיגמור המשרת המלאכה, ישארו המשרת לבית הבעלים והחייט ילך עמו, כיון שהוא רבו והאומנות שלו, רק שזה משרתו ופועל אצלו, לכך ילך עמו בגמר מלאכה. או החייט בעצמו ישארו, אף שהוא לא עשהו, מכל מקום כיון ששלוחו עשאו הרי ידו כידו, ישארו החייט. אבל אם סוחר אחד ימכור סחורה שלו לאחר, ויבקש ממנו הלוקח מן הסוחר ליתנה לחייט שלו לעשותו, אז כשיגמור החייט המלאכה לא ילך הסוחר עם החייט, כיון שאין זה מלאכת הסוחר ולא אומנותו היא, לכך לא ילך עמו הסוחר, ומכל שכן שלא ישארו בעצמו כיון שאין זה אומנותו כלל.

וכן הוא הענין כאן, שאם היו הבעלי מלאכות שלוחי דידן, שייך שפיר שילכו כל ישראל עם בעלי המלאכות כשהחזירו את המשכן אל משה, והיינו כיון שהבעלי מלאכות הם רק פועלים ושלוחים

* * *

• **ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה את המשכן עשר יריעת. לכאורה תיבות 'את המשכן' מיותרות?**

• **בזכות מה היתה השראת השכינה במשכן?**

לכך כל מה שעשו בעלי המלאכה נחשב כאילו כלל ישראל עשוהו, ולכך אמר **ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה**. אך עדיין לא הונח, שהרי קיימא לן כל מילי דלא מצי עביד לא מצי משוי שליח, ומוכח בש"ס (בבא קמא קי.) שאף בזקן או חולה שאינו יכול לעשות כן מצד טבעו וכוחו, גם כן נחשב לא מצי עביד, ואם כן גם כן כיון שסתם ישראל לא היו יכולין לעשותו, לא מצו משוי שליח, ואם כן עדיין איך קרא לכל ישראל **עשי המלאכה**.

והמדרש הזה הוא תמוה, וכבר מלתי אמורה בזה, וכעת נוסיף נופך בדבר.

שהנה היה קשה לו מה שאמר **ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה**, שהרי חכמי לב הם העושים המלאכה, והיה לו לומר **ויעשו כל חכם לב עשי המלאכה**, וכן הרגיש **היפה תואר** וכמו שאכתוב לקמן. ולזה מפרש כך, שהנה כלל ישראל המה נקראים **עשי המלאכה**, שאלו החכמי לב היו רק שלוחן של ישראל ושלוחו של אדם כמותו,

גם קשה, שתיבת את המִשְׁפָּן מיותר, שהיה לו לומר וַיַּעֲשֵׂוּ כָּל חָכְמָם לֵב בַּעֲשֵׂי הַמְּלָאכָה עֲשׂוּר וְרִיעֵת.

לפרש זה נראה לומר, שבודאי בגשמיות היו החכמי לב עושים את המשכן, אבל מכל מקום על ידי מעשיהם בגשמיות לא היה ראוי להיות השראת השכינה, רק על ידי מעשים טובים של כלל ישראל

וכוונתם נעשה משכן ה', ואם כן באמת עיקר המשכן נעשה על ידי ישראל.

(קהלת יעקב פרשת שקלים)

(דרוש יט עמ' קמד)

[כל הספרים הנ"ל - רבי שלמה קלוגר. תקמ"ז-תרכ"ט]

פרשת שקלים

- מה ענין מחצית השקל לשקלי המן?
- מדוע המצוה היא דוקא במחצית השקל, לא פחות ולא יותר?
- מהו מקור החיות של נפש האדם?
- כמה סעודות מצוה יש בשנה, ומה התועלת מהם?
- מה השייכות בין חטא העגל לחטא בזמן גזירת המן?
- מדוע כתוב במצות מחצית השקל - לְכַפֵּר עַל נַפְשֵׁיכֶם?

אם על המלך טוב יפתב לאבדם ועשרת אלפים כבר כסף אשקול וגו' (אסתר ג, ט).

אמר ריש לקיש, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהן לשקליו, והיינו דתנן באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים (מגילה יג:).

כיצד, חמשים שבתות בשנה ובכל שבת ג' סעודות, הרי ק"ן סעודות מצוה, שהוא מצווה אז מן התורה לאכול. שני ימים טובים הראשונים של פסח, וכן שני ימים אחרונים של פסח מצוה מן התורה לאכול ולשמוח, בכל יום שתי סעודות, הרי שמונה סעודות. [א"ה, החשבון הוא עם יום טוב שני של גלויות, וכן להלן]. שני ימים של חג שבועות ארבע סעודות, הרי י"ב סעודות. שני ימים של ראש השנה הרי ט"ז סעודות. ערב יום הכפורים מצוה מן התורה לאכול, הרי י"ז סעודות. שני ימים טובים הראשונים של סוכות ושני ימים האחרונים של סוכות, עוד ח' סעודות, בסך הכל חמשה ועשרים סעודות, מאה וחמשים עם כ"ה, הרי מאה וחמשה ושבעים סעודות מצוה יש בשנה. קע"ה סעודות הוא חלק רביעי משבע מאות סעודות שיש בשנה, הרי יש לנפש חלקו בסעודות מצוה חלק רביעי שלו, וכמו שכתבתי לעיל.

וגזירת המן, מבואר בדברי חז"ל (מגילה יב.) משום שנהנו מסעודתו של אותו רשע, וכמו שכתבו הראשונים שאף שעשו עברה שעבדו לצלם של נבוכדנצר, בכל זאת גמר דין שלהם נחתם בעת שנהנו מסעודתו של אותו רשע, מחמת שעבודתם לצלם היתה מחמת אונס, וכמו שאמרו חז"ל (שם) שהם לא עשו אלא לפנים.

ואחשוורוש עשה משתה בכל יום, שבעת ימים, וישראל היו שם כל השבעה ימים וכמו שכתוב (אסתר א, ה) וּבְמִלּוֹאת הַיָּמִים הָאֵלֶּה וְגו', נמצא אכלו ישראל שבע סעודות באיסור שהוא קלקול ופגם גדול בנפש, והחיות של הנפש הוא קע"ה סעודות מצוה וכמו שכתבתי לעיל, והם אכלו שבע סעודות באיסור שהוא חלק כ"ה מן קע"ה, נמצא עשו קלקול בנפש חלק כ"ה מהחיות שלו.

ועיין בסוטה (ה.) אדם שאין בו אלא רביעית אחת, ופירש רש"י מפני שהיא נפש, ועיין שם בתוס' (ד"ה אדם) שמפרש שרביעית דם משקלו כ"ה סלעים שהוא רביעית הלוג. ועיין גם כן בגליון הש"ס שם, שמביא כי לוג הוא ב' ליטרין, וליטרא הוא מאה זוז ביהודה כמבואר בירושלמי, נמצא לוג הוא שני מאות זוז שהם מאה סלעים בגליל, ורביעית הלוג הוא כ"ה סלעים, עד כאן לשונו.

א. יש לדקדק, מה ענין שקלים אלו לשקלי המן.
ב. גם יש להבין הטעם בנתינת 'מחצית השקל' לא פחות ולא יותר. וכבר האריכו בראשונים ואחרונים טעם לזה, ואענה גם אנכי חלקי בזה.

והנראה לי, שהנה זה ידוע אשר באדם יש נפש רוח ונשמה, היינו כל חיותו הוא בד' יסודות, הגוף ונפש, רוח ונשמה. והרוח ונשמה, כל עיקר חיותם מתורה ומעשים טובים שעושה האדם. והגוף, עיקר חיותו מאכילה ושתייה. גם הנפש נקראת נפש החיוני שהוא הדם, כמו שכתוב (דברים יב, כג) פִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ, גם כן עיקר חיותו מאכילה ושתייה, ומחמת שהוא רוחני, עיקר חיותו מאכילה ושתייה של מצוה.

ומחמת שמהנפש אינו מגיע להאדם רק חלק רביעי מהחיות וקיום האדם, יען כי כל חיות וקיום האדם הוא על כל הד' יסודות הנ"ל, והנפש אינו רק חלק רביעי מהם, על כן אינו מגיע להנפש חלק באכילה ושתייה של האדם, רק חלק רביעי שלו.

וידוע ששנת הלבנה היא שנ"ד ימים. ובש"ן ימים הוא חמשים שבועות. והאדם אוכל ברגילות שתי סעודות ביום, סעודה אחת בבקר וסעודה אחת בערב, וכמו שכתוב גם כן בתורה (טז, ח) בְּתַת ה' לָכֶם בְּעֶרְבַּ בֶּשֶׂר לֶאֱכֹל וְלַחֵם בַּבֶּקֶר לְשִׁבְעָה, נמצא בש"ן ימים אוכל אדם שבע מאות סעודות. ונגד ארבעה ימים הנותרים על ש"ן יום, נגד זה יש ד' צומות בשנה, תענית ציבור מן התורה ומדברי קבלה.

[א"ה, יש להעיר שהרי יש חמש תעניות לבד מיום הכפורים. ואולי יש לומר בכוונתו, שיש שתי תעניות לילה ויום שהם יום הכפורים ותשעה באב, ועוד ארבע תעניות שהם רק ביום שהם כמו שני ימים שלמים מעת לעת, ואם כן נמצא שיש ארבעה ימים שלמים שהאדם אינו אוכל, וחסרו ח' סעודות].

על כל פנים האדם אוכל שבע מאות סעודות בשנה, ורביעי משבע מאות הוא קע"ה המגיע לחלקו של הנפש.

ועתה נבוא חשבון, למצוא קע"ה סעודות של מצוה בשנה, בעד חלק הנפש.

אבל לפי דין תורה שהשקל הוא ארבעה זוזים כמו שכתוב (ל, יג) עֲשָׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל ועיין שם פירוש רש"י, נמצא לוג שהוא שתי מאות זוז הוא רק חמשים סלעים, לפי החשבון שארבעה זוז השקל.

אם כן איפוא, רביעית דם שהנפש תלוי בו, משקלו י"ב סלעים וחצי. והם עשו קלקול להנפש חלק כ"ה מהחיות שלו כנ"ל, וחלק כ"ה מ"ב סלעים ומחצה הוא מחצית השקל.

נמצא בעת העגל שכתוב שם (לב, ו) וַיִּשָּׁב הָעָם לְאָכַל וְשָׂתוּ וַיִּקְמוּ לְצַחֵק, והשי"ת צוה לכפר עליהם, ראה הקב"ה על העתיד שגם כן

עתידין לחטוא באכילה ושתייה, ובשביל זה יהיה גזירת המן, וצוה הקב"ה ליתן מחצית השקל, ועל זה כתוב (ל, טז) לְכַפֵּר עַל נַפְשֵׁיכֶם הַיּוֹמָיִן לְתִיקוֹן הַנֶּפֶשׁ. כי בעת גזירת המן קלקלו ופגמו חלק כ"ה מהנפש, בשביל זה צוה השי"ת לתת מחצית השקל שהוא גם כן חלק כ"ה מהנפש לתקן את הפגם מהנפש שפגמו אז, ויתבטל הפגם יתבטל הגזירה. ודברי פי חכם חן.

דרוש זה שמעתי מכבוד הרב הגאון הגדול המפורסם מרנא ר' מרדכי (שליט"א) [זצ"ל] הגאבד"ק אשמינא.

[רבי מרדכי וייצל רוזנבלט, רב העיר אושמינה. תקצ"ז-תרע"ו]
[קול אומר קרא חלק ב בסופו] [רבי יוסף חיים קרא. תק"ס-תרנ"ה]

• לכאורה מצות שקלים מִן עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה, היא רק בזמן משה רבינו ולא אחר כך, ואם כן מדוע קוראים היום פרשת שקלים?

• מה פירוש רבני המדרש - שאמר הקב"ה למשה שבכל שנה כשקוראים פרשת שקלים, כאילו משה זוקף את ראש בני ישראל?

• מדוע בשעת מנין בני ישראל יש סכנה?

• מה פירוש הפסוק - וּלְקַחְתָּ אֶת כֶּסֶף הַכִּפָּרִים מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתָּ אֹתוֹ עַל עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד?

• תורה צוה לנו משה מורה קהלת יעקב. מדוע נאמר קהלת יעקב ולא ישראל?

• לאיזה דבר זוכים בקריאת פרשת שקלים?

כל העבר על הפקדים מִן עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה יִתֵּן תְּרוּמַת ה' (ל, יד).

שמה רבינו ע"ה לקח בעצמו השקלים, וְנָתַתָּ אֹתוֹ - ונתן בעצמו על עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד, פעל לדורות לישראל, שיזכו תמיד במעשה השקלים לפעול מהשורש מדריגת משה רבינו ע"ה. והיינו שבכל פעם שישקלו השקלים לקרבנות, אף שאינם נמנין אז, ה' יתברך מונה את ישראל. שכל נפש בפרט דבר שבמנין דבר חשוב שיש לו חלק מיוחד בתורה, וכמו שזיכה משה רבינו ע"ה את ישראל ככתוב (דברים לג, ד) תוֹרָה צְוָה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרְשָׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב, דהיינו אף עמי הארץ שנקראו בית יעקב כמו שאמרו בגמרא (בבא מציעא שם), גם כן יש להם חלק בתורה.

וזה פועל אף כשאין מזבח, בקריאת הפרשה שהוא כמעשה השקלים, אז על ידי כח משה רבינו ע"ה שלקח השקלים מהנמנים מִן עֲשָׂרִים, פועל למעלה שה' יתברך מונה ופוקד את ישראל וזוכה לברכה לפניו, השפעה בדברי תורה כדרך שנאמר (משלי י, כב) בְּרִפְתָּ ה' הִיא תַעֲשִׂיר, עשירות דתורה.

וברכה לאחר המנין, כמו בשעת מנין משה רבינו ע"ה שאמר בזוהר הקדוש (שם) אשתכחו ישראל מתברכאן בקדמייתא ובסופא. וזוכין להשפעה בדברי תורה. ושבט הזמן לזה, דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה (שבת פו:), ויום השביעי דא תורה שבעל פה כמו שמואב בזוהר (ח"א דף מז ע"ב).

(פרי צדיק פרשת שקלים אות יד)

[רבי צדוק הכהן מלובלין. תקפ"ג-תר"ס]

יש להבין, שהרי המספר מִן עֲשָׂרִים היה רק בזמן משה רבינו, מה שאין כן אחר כך. [א"ה, היינו שכל שנה עבור הקרבנות, מִן י"ג שנה צריך לתת. כן דעת הרמב"ן (ל, יב), וכן דייקו האחרונים בדעת הרמב"ם (ראה ספר המפתח שקלים פ"א ה"א וה"ז), אמנם דעת החינוך (מצוה קה) שתמיד החיוב רק מִן עֲשָׂרִים. וראה גם ברמ"א בהלכות פורים (סי' תרצד ס"א) שכתב שצריך לתת זכר למחצית השקל רק מגיל עשרים, ובמגן אברהם שם (ס"ק ג) כתב שהוא מחלוקת הרע"ב והתוי"ט]. ומצות שקלים היתה לכל אחד מישראל בכל אדר לקרבנות ולא בשעת מספר, ומה טיבו לפרשת שקלים שאמרו בתנחומא (כי תשא ג) שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשן, כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לפני, כאלו את עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשן.

אך הענין כמו שאמרנו, שבשעת המנין שמורה שכל אחד מישראל דבר חשוב לפני ה' יתברך, על זה נתעורר קטרוג. והיינו שהמנין מורה שכל אחד מישראל יש בו חלק מדברי תורה מיוחד, ומקטרג שיש כמה עמי הארץ שאין להם ידיעה כלל בדברי תורה, עד שזדונות נחשבות לו כשגגות כמו שאמרו בבבא מציעא (לג:), ועל זה הוצרכו ישראל לברכה, לפני המנין ואחר כך כמו שמואב בזוהר הקדוש (ח"ב דף קפז ע"ב), ועיקר הברכה השפעה בדברי תורה. וכתוב (ל, טז) וּלְקַחְתָּ אֶת כֶּסֶף הַכִּפָּרִים מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שעל ידי

• מדוע תולה הגמ' את דין ריבוי השמחה באדר, בדין מיעוט השמחה בחודש אב?

• מתי מתעורר הענין של ריבוי השמחה בחודש אדר?

כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה, כך משנכנס אדר מרבין בשמחה (תענית כט.).

נראה ממה שתולה ריבוי השמחה בחודש אדר במיעוט השמחה בחודש אב, שהטעם משום שבאדר היה קיום הקרבנות והמקדש [שהוא ההיפך מהחורבן שהיה בחודש אב]. שבאדר הוא זמן השקלים לחדש בניסן התרומה חדשה, ונדבו בני ישראל בשמחה שקלי הקודש, וכמבואר כמה פעמים בפסוק שכשהתנדבו בני ישראל למקדש היתה שמחה גדולה בעולם.

וכיון שקיבלו עליהם בשמחה נדבת הלשכה, עדיין השמחה נמצאת באדר, וכשקורין פרשת שקלים מתעורר זה.

(שפת אמת תענית כט.)

[רבי יהודה ליב אלטר מגור. תר"ז-תרס"ה]